

פגישת בן גוריון והרב סולוביצ'יק

מאת ד"ר חיים שושקס, נייירוק

השיחה שראש הממשלה דוד בן-גוריון ערך עם הנשיא אייזנהאואר בבית הלבן, ארכה שעתיים. אף שיחה אחרת שראש הממשלה ערך — במקרה זה עם הרב ר' יוסף סולוביצ'יק — ארכה שעתיים.

עליך מלך, אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשום עליך מלך. לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא." על כך אומרת הגמרא, סוטה ל"א ע"א, שכשהגיע אגריפס לפסוק זה זלגו עיניו דמעות. הוא הרגיש תמיד, שהוא גר. וכשראו החכמים שאגריפס בוכה — הבינו כמה קרוב הוא להם, שאין הוא זר. ואמרו לו אל תתירא אגריפס, אחינו אתה, אחינו אתה. כמו בן, יודע אני, שכן גוריון הוא אדם חילוני, רחוק מן הדרכים האורתודוכיות המחמירות שלי. אולם בשעת שר חתנו הארוכה ראיתי את הדמעות שלו למען עם ישראל, את הכאב והצער למען ההנהגה והעתיד שלנו, ונעלמה ה' מחיצה שבין האורתודוכס המחמיר ובין ה"חילוני", ונתבקשה מאלה הקריאה כמו אז בבית המקדש: "אחינו אתה". היה זה סיכום מזהיר של רב גדול, העומד למעלה מן המפלגות, כשהאני טרסים של כלל ישראל קוראים ותורב עים. והרב סולוביצ'יק ממשיך:

השיחה הזאת — בין ראש הממשלה והרב — נתקיימה בבוסטון, לאחר שבו גוריון ומלחיו ירדו מן המטוס.

הציפייה המרובה

השיחה הזאת, בשל אריכותה ובעובי דה שנתקיימה באורח פרטי, מאחורי דלתים נעולות, עוררה ענין רב ולא רק שלי בלבד אלא אף של כל קבוצת העתונאים האמריקאניים והישראליים שהתהלכו בקוצר רוח במסדרון הארוך בקומה השלישית של מלון שרי ראטון-פלאזה, בו התאכסן בן-גוריון. הבחנתי בניצני של "קול ישראל", שהגיע במטוס בו נסע דוד בן-גוריון. מדי כל עשרה רגעים הופיע הוא במסדרון ושאל בעצבנות: "נו?" משמע הדבר היה צריך להיות: "האם ידוע כבר, האם מקבל הרב סולוביצ'יק את הרבנות הראשית, או לא... המדינה מחכה בקוצר רוח לשידורי (כך טוען הוא) והזמן זה, נעשה כבר מאוחר, כי בישראל השעה כבר אחרי חצות..." ואף העתונאים הצעירים הורזים והרוצים האחרים מישראל לא רצו לעיזב את הדלת, שכפי שנדמה היה להם, מוכרעת מאחוריהם בעייה בוערת בש"ביל ישראל. ואם נראתה דמותו הגבוהה והתמידה של הרב סולוביצ'יק בדלת של בן-גוריון — העתירו עליו, כמובן, שאלות:

— האם הציץ ה"זקן" לרב את הרבנות? מה היתה תשובתו? האם יעלה הרב לירושלים על מנת לקבל את ה"משרה"?

והרב סולוביצ'יק — בהיותו נאמן לעקרונ דברי חכמים בנחת נשמעים — ענה בחינך עייף (לא קל לשוחח עם בן-גוריון בעל המזג הסוער שעתיים תמימות):

— הן בן-גוריון והן אני לא נגענו אפילו במשך השיחה בשאלת הרבנות. קיתון של צוננים נשפך עלינו... נציגו של "קול ישראל" שידר כבר חדשות אחרות של היום, שאר הכתבים נתפזרו. אני בעצמי, בהיותי מוזמן אל הרב סולוביצ'יק בביתו על כוס תה, לא הצטרכתי בכלל לשאול קושיית, היה לי זמן אחר כך.

הכנסת אורחים

היה זה עונג, בכניסה לחדר הקבלה של הרב, להיפגש עם רעייתו בעלת האינטליגנציה הגבוהה, בשאלה:

— דברי חלב, או דברי בשר, על כל פנים, יואיל אדוני, ליטול ידים... ה"נעימה של "הכנסת אורחים" מן הנוסח הישן, שהיא כה נדירה בעולם ה"האיצה ריצה" שלנו.

רציני לענות, שתכופות איני יודע בעצמי אם מותר לי חלב או בשר, או אפילו לא בשר ולא חלב. אבל אמרתי את האמת:

— כל היום רצתי אחרי בן-גוריון ומלבד ספל קאפה לא טעמתי שום דבר, ובכך "כשר" לכל הדעות.

"אחינו אתה"

באמצע הסעודה, כטוב לב הרב בתה החלטתי לא להיות שיגרתו ולא לשאול סתם ככה: "מה אמר בן-גוריון לאדוני הרב? הרי אורח אני ויכול להכניס את בעל הבית במבוכה. ובכן ניסחתי את שאלתי כך:

— יואיל הרב לבטא בפסוק או ב"מאמר חז"ל את הרושם שקיבל משיחתו עם בן-גוריון!

הרב סולוביצ'יק העלה חינך של פסוק על שפתיו. — אדוני יודע — אמר הרב — באורח כזה לא ראיתי אותי עדיין איש. כיצד יכול אני לפי טור את אדוני בדבר תורה כשיושבים אל השולחן? ובכן, ישמע אדוני: הרי ידוע לכבודו שבתקופת בית שני היה לנו מלך בשם אגריפס מצאצאיהם של גרים (היה נכדו של הורדוס האדומי). יצא לו — כפי שהיה המנהג אז — לקרוא לפני הקהל בבית המקדש חלק מן התורה, ודווקא נודמן לו הכתוב בפרשת שופטים, י"ז: "שום תשים

— לא, אנו לא נגענו באמת בשאלת הרבנות הראשית — הודעתי לעתונות מתאימה למציאות.

(עמדתו של הרב סולוביצ'יק בשאלה הזאת הוסברה במאמרו של מר מנשה אונגר בגליון יום ו' לשעבר של עתון נג).

שאלת חינוך הדור

— כמה שכן נגענו הוא שאלת החיך נוך, חינוך הדור הצעיר בישראל. בן-גוריון חושש, שתקיום הביולוגי — הבעיות הגשמיות של הקיום מאפילות על הגורם החשוב: הקיום הרוחני. הנה על עניין זה הפלגנו בוויכוח. אמרתי לו, שעצם העובדה, שיש לנו כאן בא"מ מריקה כחמשים אלף תלמידים ב"ישיבות קטנות" היא משמחת ביותר. מש"מע הדבר הוא, שלחמשים אלף משפחות חוזרות בכל זאת הדרך של התורה.

העזיבה הדתי

בן-גוריון אמר, שהעזיבה הדתי, החיך לוח הותי יש לו יסוד אידיאליסטי חזק והוא האלמנט הטוב ביותר לעיצוב ה"טיפוס החדש של העולה.

בן גוריון סבור, שבלי ההתלהבות הרוחנית, בלי ההתעלות הרוחנית יכול להגיע לידי כך, שישראל תהפך לאחת המדינות הליבנטיניות בברק חיצוני אולי, אך בלי התוכן הנבואי, שהוא ההצדקה היחידה ליסורינו במשך שנים רבות. ללא מעוף משיחי לא כדאית היא כל העבודה שלנו...

ולדעתו של הרב סולוביצ'יק חזר בן-גוריון עצמו כל"כילו באמונה, שאנו חיים בנסים — כשם שהיה נס מערכת סיני כולה...

כמובן, שבן-גוריון הוא מודאג מנהג שול השנאה המציף את השכנים הערביים — אבל הוא מאמין בהשגחה, בצדק וביושר — והעולם לא יתן שית' נפלו שוב על ישראל.

אך הוא מאמין אף בגבורתם שן כוחות ישראל. וסומכים לא על נסיו בלבד ולא על יושר בלבד...

העיקר עתה הוא דור בריא החדוו באידיאלים. וטוב היה לו אותם תלמיד הישיבה הדתיים היו באים באמת ליש ר"ל! זה יגידו לא רק את הכמות אלא אף את האיכות.

הרבנית סולוביצ'יק מתערבת בן באימרה נאה: "פרידריך ניטשה אמר פעם, שיכוח זמן שכל בעיות העולם ייהפכו לבעיין אחת, לחינוך — כיצד להנך את דוו העתיד."

הנה מסביב לשאלות החינוך, של חי נוך הדור בהנהגה — התרכזה כל א שיחה בין ראש הממשלה והרב.